

ÜLKEMİZDE İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİ EĞİTİMİ İÇİN MODEL

ÖĞR.GÖR.DR. FATİH YILMAZ
YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
MESLEK YÜKSEKOKULU
İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİ PROGRAMI

İş kazalarının Boyutları

- ▶ Dünya'da her yıl 2 milyon kişi işle ilgili kaza ve hastalıklar sonucu ölmektedir.
- ▶ İşle ilgili kaza ve hastalıklar sonucu 1,25 trilyon dolar kaybedilmektedir.
- ▶ Türkiye'de her yıl 70–80 bin iş kazası, 500–600 civarı meslek hastalığı kayda geçmektedir.
- ▶ 1.500.000 ila 1.800.000 iş günü kaybedilmektedir.
- ▶ Kaza ve hastalıkların sadece sosyal güvenlik sistemine maliyeti 4 milyar TL.dir.

İSG EĞİTİMİ NEDEN ÖNEMLİDİR

- ▶ Sağlıklı ve güvenli bir çalışma ortamının tesisinde çeşitli tıbbi, hukuki, teknik ve yönetsel faaliyetler yanında, eğitim de son derece önemlidir. İş sağlığı ve güvenliği (İSG) eğitimine ILO sözleşmeleri, Avrupa Birliği (AB) düzenlemeleri ve bütün endüstrileşmiş ülkelerde büyük önem verilmekte ve geliştirilmesi için somut hedefler ortaya konmaktadır.
- ▶ Eğitim, önleyici İSG yaklaşımının en önemli uygulama basamağıdır.

TÜRKİYE'DE İSG EĞİTİMİ

- ▶ AB'ye giriş süreciyle ülkemizde İSG mevzuatı önemli değişikliklere uğramıştır. Yeni düzenlemeler içinde belki de en önemlisi, İş Kanununun 77/II maddesiyle işverenlere, yaptıkları iş için gerekli İSG eğitimini işçilere verme görevi yüklenmesidir. Bu maddeye göre çıkarılan yönetmelik, sadece işyeri eğitimlerini düzenlemektedir. Oysa ülkemizde tüm eğitim kademelerinde İSG eğitimi oldukça yetersizdir.
- ▶ İSG eğitiminin ilkokuldan başlayarak tüm eğitim kademeleriyle, özellikle de mesleki-tekniik eğitimle mutlaka bütünleştirilmesi gerekmektedir. Aksi halde, son yıllarda gündemi parselleyen “güvenlik kültürü” kavramının temenniden öteye geçemeyeceği bir gerçektir.

TÜRKİYE'DE İSG EĞİTİMİ

- ▶ Eğitim konusunda bir diğer önemli sorun da, işyerinde İSG hizmetlerini yerine getirecek uzman personelin yetiştirilmesidir. İSG Uzmanlığı sistemi, Yönetmeliklerin ve belgelerin iptali, eğitim ve sınavların yeterliliği, yasa taslağındaki yeni düzenlemeler gibi birçok sorun başlığı nedeniyle kaos içerisindedir. Uzmanlık sisteminde yaşanan sorunlar ile İSG'nin eğitime olan bağılılığı, örneklerini gelişmiş ülkelerde gördüğümüz, dört yıllık İSG lisans programlarına olan ihtiyacı ortaya koymaktadır.

İSG EĞİTİMİ MODELİ

İSG EĞİTİMİ MODELİ

İSG MÜHENDİSLİĞİ PROGRAMI ÖNERİSİ

- ▶ İSG çok disiplinli bir bilim olduğundan Mühendislik, Tıp, Hukuk, Eğitim, Yönetim vb. çeşitli bilim dallarından yararlanmaktadır. Ayrıca, çoğu bilim dalına göre daha yoğun uygulamalı eğitim gerektirmekte, temel konuların öğrenilmesi bakımından daha uzun bir süreye gereksinim duymaktadır.

İSG MÜHENDİSLİĞİ PROGRAMI ÖNERİSİ

- ▶ İş Kanunu'nun 81. maddesine göre elliden fazla işçi çalıştıran ve sanayiden sayılan işyerleri en az bir İSG Mühendisi veya Teknikeri görevlendirmek veya aynı niteliklere sahip kişiler olmak koşuluyla, İSG hizmetlerini işletme dışından kişilere gördürmek zorundadır. Ayrıca, İSG Yasası yürürlüğe girdiğinde, hizmet ve ticaret işletmeleri ile kamu kurumları için de uzman çalıştırma zorunluluğu gelecektir. Bu durumda, önümüzdeki 3-5 yıl içinde çok sayıda eğitilmiş İSG personeline (mühendis, tekniker, uzman, işyeri hemşiresi) ihtiyaç olacaktır.

İSG MÜHENDİSLİĞİ PROGRAMI ÖNERİSİ

- ▶ İSG Bölümü, 4 veya 5 yıl süreli Mühendislik, Fen Fakültelerine bağlı bir bölüm veya bağımsız bir Yüksekokul şeklinde kurulabilir. Ancak yurtdışındaki örnekler daha ziyade Fen veya Teknoloji Fakültelerine bağlı bir bölüm veya ayrı bir Yüksekokul şeklindedir. Mühendislik fakültelerine bağlı bölüm sayısı ise daha azdır. Bu durum, İSG'ni diğer bilim disiplinlerinden bağımsız olarak ele alma düşüncesinden kaynaklanmaktadır.
- ▶ Aynı şekilde, mevcut bölümler İSG Mühendisliği, İş Güvenliği Mühendisliği, Güvenlik Mühendisliği, Çevre ve İSG Mühendisliği gibi farklı şekilde isimlendirilmektedir. Ülkemizde uygulanabilecek bir mühendislik programı için en uygun isim ise, "İş Güvenliği Mühendisliği" olmalıdır.

İSG MÜHENDİSLİĞİ PROGRAMI ÖNERİSİ

- ▶ Esasen bu konuda idari yapılanmadan ziyade, ders programlarının nasıl oluşturulacağına odaklanmak daha doğru bir yaklaşım olacaktır. Disiplinlerarası özelliği, İSG bölümleri için ders programı hazırlanması konusunda tartışmaları da beraberinde getirmektedir. Bu nedenle, yurtdışı örneklerde de değişik müfredat programlarına rastlanmaktadır. Ancak genel olarak, ilk 4. yarıyıldan alınan temel bilim, mühendislik, hukuk, yönetim ve kültür derslerinden sonra, 3. yıldan itibaren İSG ile ilgili konularda zorunlu ve seçmeli dersler konulmaktadır. Yaygın görülen bir diğer uygulama da; ilk 4 yarıyıl alınan zorunlu temel ve İSG derslerinden sonra, öğrenciye 5. veya 7. yarıyıldan itibaren belli bir sektöre yoğunlaşarak uzmanlaşma olanağı veren seçmeli derslerin aldırılmasıdır (örneğin, öğrencinin ilgisine göre, Kimya, İnşaat, Madencilik veya Elektrik konularına özgü çeşitli dersler programlarda yer almaktadır).

İSG MÜHENDİSLİĞİ PROGRAMI ÖNERİSİ

- ▶ İSG Mühendisinin görevi üretim yapmak değil, üretimden kaynaklanan riskleri hesaplamak; yönetici, mühendis, işçi ve doktorları uyarmak ve bunlara mümkün olan en basit, anlaşılır ve düşük maliyetli önlemleri aldırmasıdır. Bu nedenle İSG Uzmanı doktorun, mühendisin veya yöneticinin işini yapmayacaktır. İSG diğer mesleklerden yararlanan fakat onlardan bağımsız bir iş durumundadır. Bu nedenle, ilgili olduğu bilim dallarından önemli konuları kapsayan, basitleştirilmiş bir müfredat hazırlamaya uygundur. Öğrenim süresi 5 yıl olarak da belirlenebilir. Örneğin ABD'deki bir üniversitede (Rochester Institute of Technology) 5 yıllık bir program uygulamaktadır.

İSG MÜHENDİSLİĞİ PROGRAMI ÖNERİSİ

- ▶ Akademisyenlerimizden, diğer ülkelerde uygulanan ders programlarından, ilgili kurum ve meslek örgütlerinden yararlanılarak, ülke koşul ve ihtiyaçlarına uygun bir lisans programı oluşturulabilir. Bunun için öncelikle, bu konunun uygun platformlarda tartışılması önem taşımaktadır.

İSG MÜHENDİSLİĞİ PROGRAMI ÖNERİSİ

- ▶ İş Güvenliği Mühendisliği ders planına öncelikle temel mühendislik dersleri ve YÖK dersleri (Türk Dili, Yabancı Dil vb.) yerleştirildikten sonra, aşağıdaki tablolarda yer alan iş sağlığı ve güvenliği zorunlu alan dersleri yerleştirilmelidir. Ardından alanın seçmeli derslerine yer verilmelidir. Ayrıca, 3. ya da 4. sınıfta öğrencilere, ilgi duydukları alanlara göre özel seçmeli dersler konularak bölüm seçme olanağı da tanınabilir (İnşaat, Kimya, Madencilik vb.).

SONUÇ

- ▶ İSG Eğitimi bütün eğitim kademelerinde yetersizdir.
- ▶ İSG Eğitimine ilköğretim düzeyinden başlanmalıdır (İlköğrenim düzeyindeki «Trafik ve İlk Yardım» dersi «Yaşam Güvenliği» şeklinde değiştirilmeli iş güvenliği de kapsam içine alınmalıdır).
- ▶ Mesleki liselerinde iş güvenliği «mesleki gelişim» modülü içinde çok kısıtlı bir süreye hapsedilmiştir. Zorunlu bir ders olarak okutulmalıdır.

SONUÇ

- ▶ Mühendislik ve teknik yükseköğretim okullarında iş güvenliği dersleri ders planlarına eklenmektedir.
- ▶ Uzmanlık eğitimindeki sorunların çözümünde katılımcı bir yaklaşım benimsenmelidir. Eğitim kurumlarının eğitim içerikleri standartlaştırılmalı; sınavlar seviye belirlemeye uygun olmalıdır.
- ▶ Ağır ve tehlikeli işlerde çalışanların mesleki eğitimiyle ilgili prosedürler sadeleştirilmelidir. Yüksek maliyetler nedeniyle eğitim kapasitesi arttırılamamaktadır.

SONUÇ

- ▶ Çalışanların İSG eğitimlerini verecek kişi ve kuruluşlar da denetim altına alınmalıdır. Bakanlıkça belgelendirilmelidir.
- ▶ İSG eğitim kapasitesinin arttırılmasında teftişin rolü büyüktür. İşverenlerin yasal zorunluk olan İSG eğitimini vermeye zorlanması durumunda konula ilgili gelişme hızlanacaktır.
- ▶ Risk değerlendirmesi yönetmeliği taslağında risk değerlendirmesi yapacak kişilerin alacağı 30 saatlik eğitimler uzmanlık eğitim kurumları tarafından verilmelidir.

SONUÇ

- ▶ Türkiye'de İSG alanında faal yüksek lisans programı birkaç tanedir. Doktora programı bulunmamaktadır. Akademisyen yetişmemektedir.
- ▶ İş güvenliği mühendisliği kurulmalıdır.

**DİNLEDİĞİNİZ İÇİN
TEŞEKKÜR EDERİM**